

MAYIS AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜM**I. GENEL DEĞERLENDİRME**

1. Mayıs ayında TÜFE yüzde 1,6 oranında artarken, TEFE yüzde 0,6 oranında gerilemiştir. Yıllık bazda enflasyon oranları da TÜFE’de yüzde 30,7, TEFE’de ise yüzde 33,7 olarak gerçekleşmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış artışlar ise TEFE ve TÜFE’de sırasıyla yüzde 0,2 ve yüzde 2,5 olmuştur.

2. Mayıs ayında Türk lirasının güçlenmesi ve akaryakıt ürünleri fiyatlarındaki gerileme, TEFE enflasyonunun 1987 yılı Haziran ayından bu güne ilk defa negatif gerçekleşmesine neden olmuştur. Bu durum, ekonomideki maliyet baskısının Nisan ayında olduğu gibi Mayıs ayında da zayıflamaya devam ettiğine işaret etmektedir.

3. TÜFE artışında ise gıda fiyatları önemli rol oynamıştır. Genel TÜFE artışı geçen yılın Mayıs ayının üzerinde gerçekleşmesine rağmen, gıda dışı TÜFE artışı yüzde 1,5 ile 2002 yılı Mayıs ayının gerisinde kalmıştır. Gıda dışı TÜFE’deki artış bir önceki aya göre de yavaşlamış, Nisan ayında yüzde 29,3 olan gıda dışı TÜFE’deki yıllık enflasyon Mayıs ayında yüzde 28,6’ya gerilemiştir. Benzer şekilde tarım dışı TEFE’de de enflasyondaki düşüş TEFE’ye göre daha belirgin olmuş, yıllık fiyat artışı yüzde 29,2 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

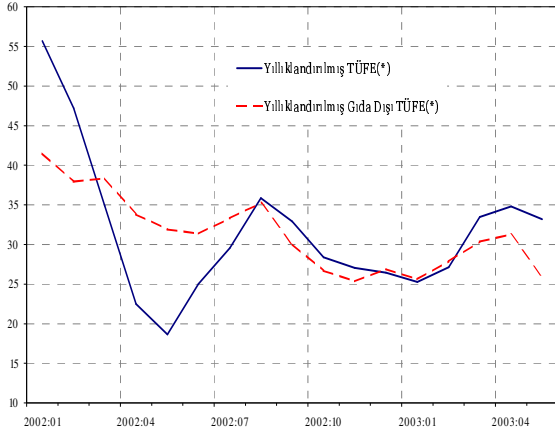
Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim			
	2002 Mayıs	2003 Mayıs	2003 Mart	2003 Nisan	2002 Mayıs	2003 Mayıs
TÜFE	46,2	30,7	3,1	2,1	0,6	1,6
Mallar	50,4	31,4	3,3	2,5	0,1	1,6
Hizmetler	38,6	29,5	2,7	1,3	1,6	1,5
Gıda Dışı	44,5	28,6	1,5	2,1	2,0	1,5
Gıda	52,0	37,8	8,2	1,9	-3,8	1,9
TEFE	49,3	33,7	3,2	1,8	0,4	-0,6
Kamu	46,7	30,4	1,9	-1,2	2,7	-2,7
Özel	50,3	35,0	3,7	2,9	-0,4	0,2
Kamu İmalat	46,6	35,0	1,8	-0,9	2,9	-3,0
Özel İmalat	47,4	28,0	1,6	0,7	1,5	0,3
Tarım	56,0	48,1	7,8	7,2	-4,1	-0,1
Tarım Dışı	47,3	29,2	1,8	0,0	1,9	-0,8
Tarım ve Enerji Dışı	47,0	30,1	1,8	0,0	2,0	-0,9

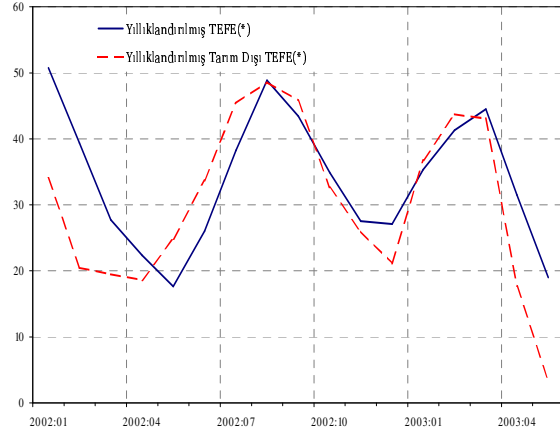
Kaynak: TCMB, DİE.

4. Mevsimsellikten arındırılmış enflasyonun son üç aydaki ortalaması TEFE’de yüzde 1,4 TÜFE’de ise yüzde 2,4 olmuştur. Söz konusu ortalama oranlar yıllık bazda sırasıyla yüzde 19,0 ve yüzde 33,2’ye karşılık gelmektedir. Aynı dönemde, söz konusu büyüklükler aylık olarak tarım dışı TEFE’de yüzde 0,3 gıda dışı TÜFE’de ise yüzde 1,9 olmuştur. Bu artışlar yıllık olarak, tarım dışı TEFE’de yüzde 3,4’e, gıda dışı TÜFE’de ise yüzde 25,9’a karşılık gelmektedir (Grafik 1).

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar
TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)
 Kaynak: TCMB, DİE

Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

5. Mayıs ayında TÜFE artışı beklendiğinin 0,4 puan üzerinde kalmış, yüzde 1,6 oranındaki fiyat artışının 1,2 puanı gıda ve giyim gruplarından kaynaklanmıştır.

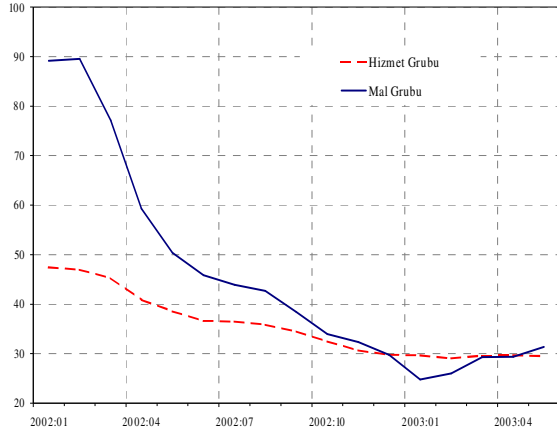
6. Mal grubu fiyat artışı, giyim grubundaki yüzde 6,4 oranındaki artışa rağmen yüzde 1,6 oranında gerçekleşmiştir. Hizmet grubunda da fiyat artışı, sağlık hizmetleri fiyat artışının düşük oranda kalmasına karşın, özellikle ulaşım hizmetleri fiyatlarındaki artışın katkısıyla yüzde 1,5 olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış fiyat artışları incelendiğinde, mal ve hizmet grubunda fiyat artışının Mayıs ayında yüzde 2,3 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Yıllık fiyat artışları da Mayıs ayı itibariyle, mal grubunda yüzde 31,4, hizmet grubunda ise yüzde 29,5 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 2).

7. Gıda, içki ve tütün grubu fiyat artışı, Mayıs ayında yüzde 1,8 oranında gerçekleşmiştir. Mevsimsellikten arındırılarak bakıldığında, gıda grubu fiyat artışı yüzde 4,2 ile Mart ayındaki yüzde 6,2'lik artışın ardından son 17 ayda gerçekleşen en yüksek ikinci artış olmuştur. Gıda fiyatlarındaki artışta önceki aylarda tarım fiyatlarının izlediği yüksek seyrin önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Giyim grubu fiyat artışı ise mevsimsellikten kaynaklanmıştır.

8. TÜFE'de gıda ve giyim dışındaki gruplarda genel olarak fiyat artışları oldukça sınırlı kalmıştır. Kira artışının yüzde 1,5 ve buna paralel olarak konut grubu genel artışının yüzde 0,9 oranında kalması, Nisan ayından sonra Mayıs ayında da TÜFE artışını sınırlayan önemli bir etken olmuştur. Bu gelişmede iki aydır gerileyen akaryakıt fiyatlarının konutun ısınma maliyetlerini düşürmesi de önemli bir rol oynamıştır. Konut dışında, ulaştırma, sağlık, eğlence eğitim ve çeşitli mal ve hizmetler sektörlerinde de fiyat artışı yüzde 1'in altında kalmıştır.

Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

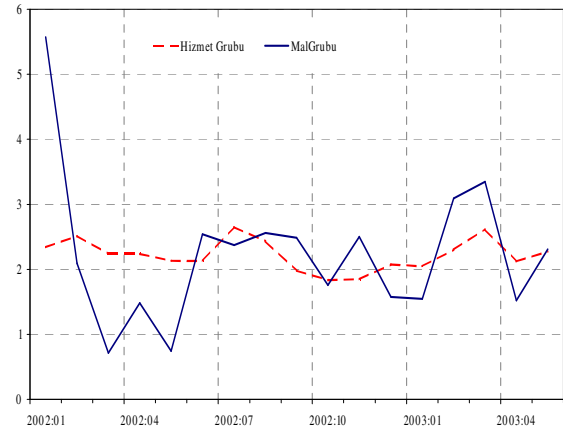
Yıllık Yüzde Değişim

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

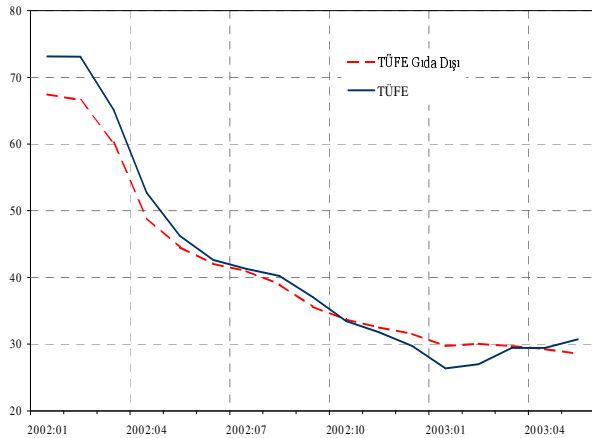
**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

9. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE artışı yüzde 1,7'den yüzde 2,5'e yükselmekle beraber, bu durum büyük ölçüde gıda fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış gıda fiyatları aylık artışının Nisan ayında yüzde 0,6'dan, Mayıs ayında yüzde 4,2'ye yükseldiği görülmektedir. Buna karşın, mevsimsellikten arındırılmış gıda dışı TÜFE artışının yüzde 1,5 ile son 8 aydaki en düşük değerine gerilediği dikkat çekmektedir (Grafik 3).

Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

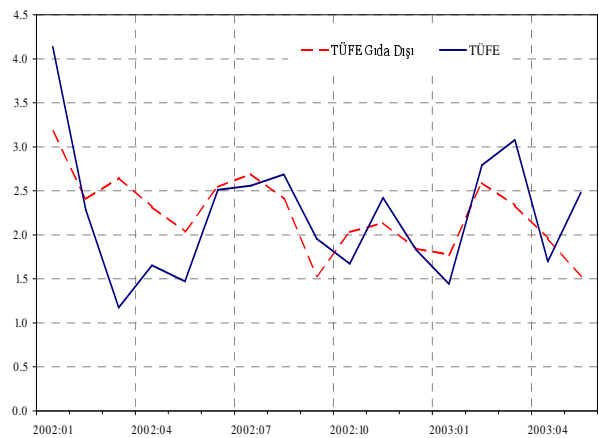
Yıllık Yüzde Değişim

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

10. Mayıs ayındaki yüzde 0,6'lık TEFE düşüşüne imalat sanayi sektörünün katkısı -0,5 puan, madencilik ve taşocakçılığı sektörünün katkısı ise -0,1 puan olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış TEFE enflasyonu da, sadece yüzde 0,2 oranında artış göstermiştir. Mayıs ayı TEFE enflasyon gelişmelerinde imalat sanayi fiyatları belirleyici olmuştur.

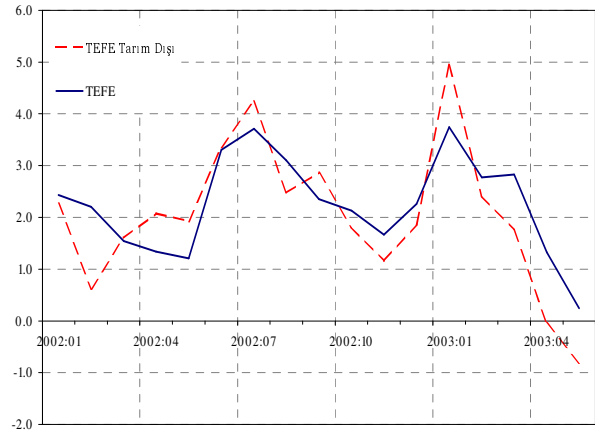
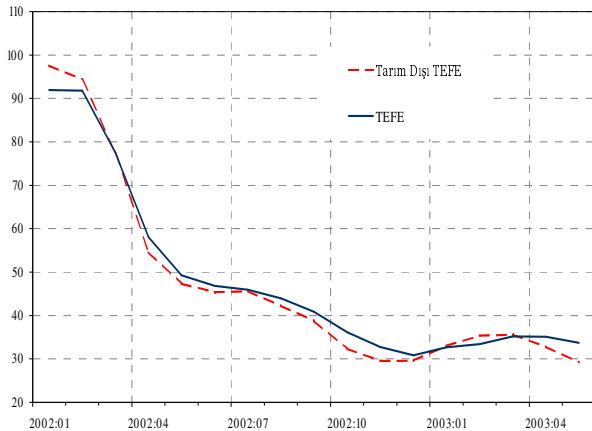
11. 2002 yılı Aralık ayından itibaren yüksek seyreden aylık tarım fiyat artış oranı, Mayıs ayında yüzde -0,1 oranında gerçekleşerek TEFE'deki düşüşü desteklemiştir (Grafik 4). Buna karşın, tarım dışı TEFE'deki gerileme nedeniyle tarım fiyatları ile TEFE birikimli artış oranları arasındaki fark ilk beş aylık dönemde de korunmuş, tarım fiyatlarındaki birikimli artış oranı yüzde 31,4 ile söz konusu dönemdeki toplam TEFE artış oranı olan yüzde 13,7'nin oldukça üzerinde kalmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış olarak bakıldığında da, tarım fiyat artış oranının Nisan ayındaki yüzde 4,9'un ardından Mayıs ayında yüzde 3,4 seviyesine gerilediği, ancak yine de mevsimsellikten arındırılmış TEFE artış oranı olan yüzde 0,2'nin oldukça üzerinde kaldığı görülmektedir.

12. Öte yandan, Ocak ayından beri sürekli olarak gerileyen tarım dışı TEFE aylık artış oranı, Mayıs ayında yüzde -0,8 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık oranlara bakıldığında da, tarım dışı TEFE'nin Nisan ayındaki yüzde 32,8 düzeyinden yüzde 29,2'ye gerilediği görülmektedir (Grafik 4). Tarımdışı TEFE enflasyonunda gerileme, toplam imalat sanayi fiyatlarının yüzde 0,7 oranında gerilemesinden kaynaklanmıştır.

13. Kamu imalat sanayi fiyatları Mayıs ayında da gerilemeye devam etmiş ve yüzde 3,0 oranında düşüş göstermiştir. Bu gelişmede, kamu imalat sanayi içinde en yüksek ağırlığa sahip olan petrol ürünleri imalatı sektörü fiyatlarının, uluslararası ham petrol fiyatlarında ayın ilk yarısında meydana gelen düşüşe ve Türk lirasının güçlenmesine bağlı olarak yüzde 4,1 oranında gerilemesi önemli rol oynamıştır. Böylelikle, Mayıs ayında, yıllık fiyat artış oranı kamu imalat sanayinde yüzde 43,2'den yüzde 35'e gerilemiştir.

14. Özel imalat sanayi fiyatları ise, maliyet baskısının etkisini kaybettiği Nisan ayında olduğu gibi Mayıs ayında da sınırlı bir oranda, yüzde 0,3 oranında, artmıştır. Bu oran, özel imalat sanayi fiyatlarında 1982-2003 yılları arasında görülen en düşük artış oranıdır. Buna paralel olarak, özel imalat sanayi yıllık artış oranı, Mayıs ayında yüzde 28'e gerilemiştir.

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE
Yıllık Yüzde Değişim **Aylık Yüzde Değişim**
(Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

II. GÖRÜNÜM

15. Nisan ayı, savaşın bitmesiyle birlikte, “olağanüstü” koşulların ortadan kalktığı ve enflasyon açısından görünümün olumluya dönmeye başladığı bir ay olmuştu. Bu süreç döviz kurlarındaki gerileme ve akaryakıt fiyatlarındaki gelişmelerle birlikte, 1987 yılı Haziran ayından bu güne ilk defa TEFE’de fiyatların 0,6 oranında düşmesi ile sonuçlanmıştır. TÜFE’de de mevsimsel olarak artan giyim fiyatları ve beklentilerin ötesinde yüksek artış gösteren gıda fiyatları dışındaki gruplarda fiyat artışları oldukça düşük kalmıştır.

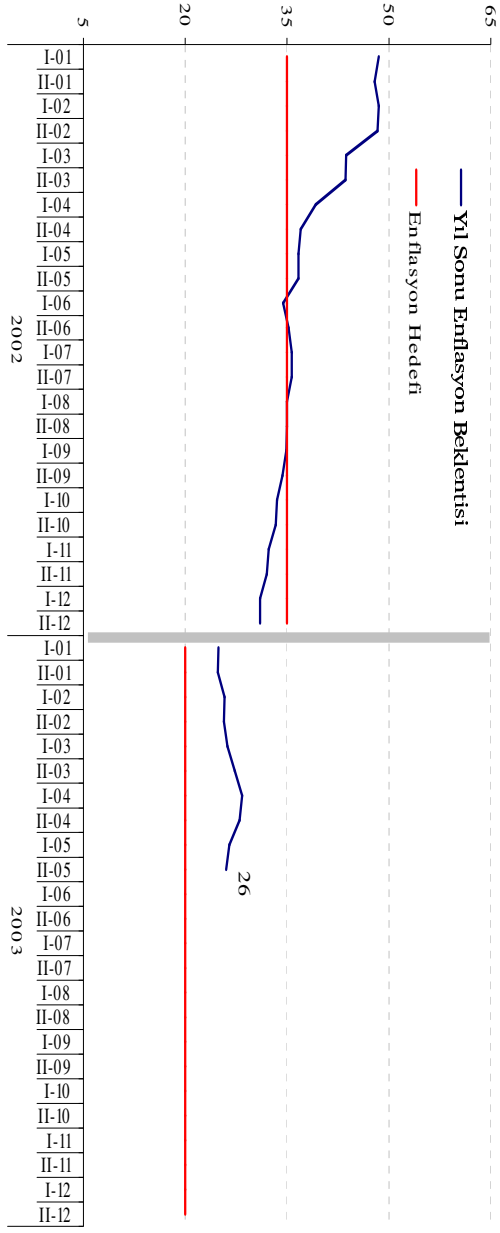
16. TÜFE’de Mayıs ayı gerçekleşmesi bekleyişlerin üzerinde olmuş, yıllık enflasyon da yüzde 30,7’ye yükselmiştir. Ancak, bu durumun, gıda ve giyim fiyatlarındaki artışlar ve daha önce de bir kaç kez altını çizdiğimiz gibi 2002 yılı ilk yarısında enflasyonun seyrinden kaynaklanan baz etkisi nedeniyle ortaya çıktığı açıktır. Nitekim, gıda ve tarım dışı gruplardaki fiyat artışları incelendiğinde enflasyondaki olumlu gidişat daha belirgin olarak görülmektedir. Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre gıda dışı TÜFE ve tarım dışı TEFE aylık artışları yılın ilk dört ayına göre önemli oranda yavaşlamış, yıllık fiyat artışları da düşmeye devam etmiştir.

17. Geçtiğimiz aylarda tarım fiyatlarındaki artışların TÜFE gıda grubu üzerinde yaratabileceği olumsuzluklara dikkat çekmiştik. Bu olumsuzlukların Mayıs ayı rakamlarında kısmen görüldüğü söylenebilir. Bununla birlikte, önümüzdeki dönemde gıda fiyatlarının seyrinin de olumluya dönmesi beklenmektedir. Yılın ilk beş ayında mevsimsellikten arındırılmış olarak dahi oldukça yüksek oranda artış gösteren tarım fiyatlarının Haziran ayından itibaren hava koşullarının da iyileşmesi ile belirgin bir şekilde düşmesi ve gıda fiyatlarını da olumlu etkilemesi olası görülmektedir. Bu durumda önümüzdeki dönemde, TEFE enflasyonundaki benzer eğilimin TÜFE’de de görüleceği tahmin edilmektedir.

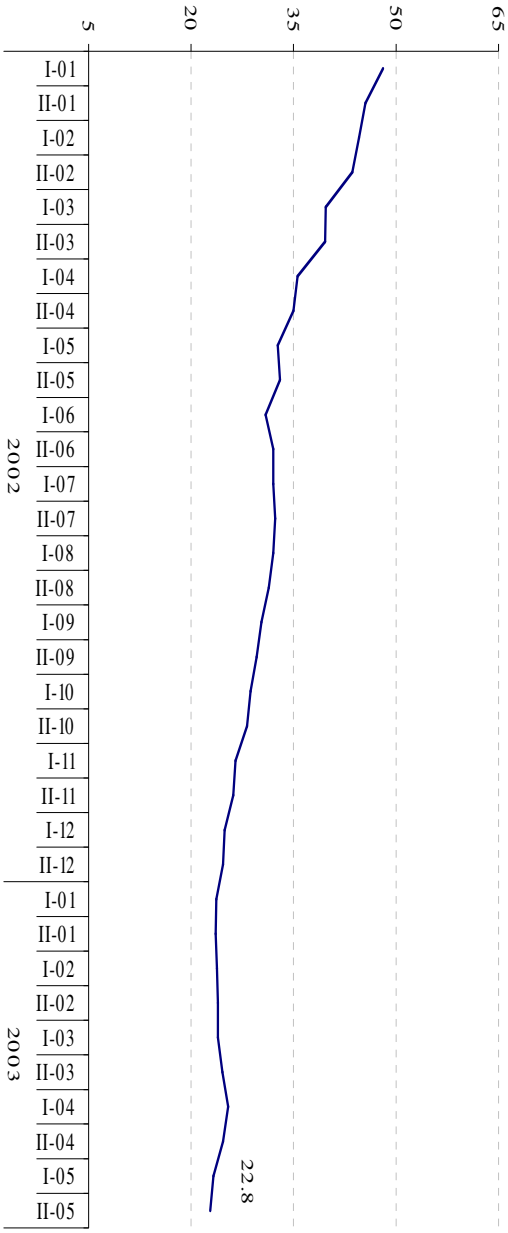
18. Buna karşın, Mayıs ayı sonunda gerçekleşen kamu fiyat artışları enflasyon eğiliminde önümüzdeki aylarda beklenen düşüşü sınırlayabilecek bir risk unsuru olarak görülmektedir. Diğer taraftan doğal gaz fiyatlarında yapılan indirim bu olumsuzluğun etkilerini sınırlayabilecektir. Ayrıca, iç talepte görülen canlanma sinyallerinin yılın ikinci yarısında belirginleşme olasılığı da enflasyon açısından risk oluşturabilecektir.

19. Sonuç olarak, enflasyonda olumlu gelişmeler gözlenmesine rağmen, Mayıs ayı TÜFE enflasyonu bekleyişlerin biraz üzerinde kalmış, yılın ilk beş ayında birikimli enflasyon yüzde 12,2’ye ulaşmıştır. Ancak, enflasyonun bileşenleri incelendiğinde, TÜFE enflasyonunu yükselten faktörlerin yaz aylarında tersine dönmesi beklenmekte, dolayısıyla önümüzdeki dönemin enflasyon açısından iyimser bir dönem olacağı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, yıl sonu enflasyon hedefinin ulaşılabilir olması için daha önce de pek çok defa altını çizdiğimiz gibi, kamu fiyat ayarlamalarının hedeflenen enflasyonla uyumlu bir şekilde devam etmesi, iç talebin fiyatlar üzerinde yukarı yönlü baskı yaratmaması, yapısal reformlarla mali disiplinin kararlılıkla sürdürülmesi ve bekleyişlerin iyi yönetilerek mali piyasalardaki dalgalanmaların en aza indirilmesi gerekmektedir.

Grafik 5: TCMB Beklentisi Anketine Göre Enflasyon Bekleþileri
Yıl Sonu Enflasyon Bekleþileri ve Enflasyon Hedefi: 2002-2003

Gelecek 12 Aya İliþkin Enflasyon Bekleþileri

Kaynak: TCMB Beklentisi Anketi